

Til: Det kongelige nærings- og
fiskeridepartement

Dato: 30.11.2022

Høring NOU 2022: 8 Ny minerallov

Naturvernforbundet i Sør-Varanger vil rose Minerallovutvalget for mange kloke vurderinger, og forslag til grep som gir samfunnets krav synligere og saksbehandlingen enklere. På tross av at utvalget har hatt en sammensetning som verken har omfattet verneinteresser eller representanter fra lokale myndigheter ser vi at de har trukket frem viktige områder for forbedring, og pekt mot nytenkning, bedre struktur og et forenklet og mer balansert regime. Vi ser imidlertid noen forenklinger vi vil advare mot.

Vi ser også behov for å peke på kritiske mangler i forhold til prioritering av bærekraft og en langsiktig og fremtidsrettet forvaltning av våre naturressurser.

Den nasjonale (og globale) mineralpolitikken kan ikke bare ha fokus på selve gruvedriften, Det overordnede målet må være å sikre at gruvedriften kan bidra positivt til en fremtid på jorda. Nasjonalt, og regionalt er det også viktig å sikre samfunnet avkastning og maksimal nytte av statens mineraler – både økonomisk og funksjonelt – miljøkostnader inkludert.

1) Bakgrunn

Vi kjenner til at nasjonale miljøorganisasjoner har gitt sine kommentarer, og støtter disse, men vi ønsker å supplere dem basert på lokale erfaringer og konkret kunnskap knyttet til forvaltning av mineralressurser både hos nasjonale, regionale og lokale myndigheter. Sydvaranger gruve har gjennom slamutslipp i over 100 år drastisk redusert livet i to tidligere fiskerike fjorder, Langfjorden og Bøkfjorden. Deponiet har nesten helt sperret Langfjorden med avgang. Også den nasjonale laksefjorden Bøkfjorden er sterkt påvirket av de store mengdene av slam den er tilført, og bedriften er grepet i å ha brutt både utslippstillatelse og konsesjonsvilkår. Forurensingen har også gitt et stort tap både for kommersielt fjordfiske og for rekreasjon og trivsel.

Deponerte masser er mineralressurser som er behandlet som søppel, men nå har vist seg å være utnyttbart produksjonsgrunnlag, som i ettertid er blitt brukt til å lage jernkonsentrat.

2) Ny mineralstrategi krever endring av prioriteringer i loven

Da NOU 2022:8 ble presentert avslørte miljøminister Jan Christian Vestre at regjeringen jobbet med en ny mineralstrategi, og at: *“Målet er at Norge skal utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring ...”*¹. Dette er “et hårete mål” som vi støtter, men som ligger ganske langt unna dagens virkelighet, og ikke minst fra det oppdrag som ble gitt til Minerallovutvalget av regjeringen Solberg.

Dette innebærer derfor at hvis den endelige mineralloven skal bidra til Vestres ambisjoner, så må det nå gjøres kraftige omprioriteringer i lovutkastet.

Utvalget fikk nemlig ikke lov av Solberg regjeringen til å foreslå skatt og avgifter, som kan være viktige virkemidler for rettferdig ressursfordeling og god forvaltning og drift.

I Solbergs mandat var også bærekraft underordnet maksimering av gruvedriften.

Innstillingen har svært viktige og verdifulle elementer, men prosessen med å ferdigstille

¹ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/minerallovutvalgets-utredning-om-ny-minerallov-klar/id2921914/>

5) Myndighet til å overstyre lokale myndigheter med statlig arealplan

Utvalget har foreslått endringer i plan- og bygningsloven og et nytt avsnitt til § 6-4.

Dette synes vi er en dårlig ide. Vi deler oppfatningen om at kommunenes kompetanse på gruvedrift og dens konsekvenser ikke er god nok. Men i stedet for å svekke lokaldemokratiet må det være bedre å gi kommunene rom for å øke sin kompetanse og saksbehandlingskapasitet. Det vil kunne korte ned den totale saksbehandlingstiden.

Ikke ødelegg Plan og bygningsloven og ansvaret hos lokaldemokratiet.

Å gi kommunene øremerkede ressurser til bedre planlegging, utredning og miljøforvaltning er langt bedre og er allerede et strengt nødvendig tiltak.

6) Samfunnsnytte og ulemper må vurderes reelt – Vi trenger nyt KU-regime

Er gruvedrift verdiskaping?

Dette spørsmålet er relevant i forhold til at gruveindustrien bruker det som argument uten at det er godtgjort at den aktuelle gruvedrift gir et positivt tilskudd til økonomien lokalt eller nasjonalt. NOU 2013: 10³ peker på at verdien av økosystemtjenester er vanskelig å måle og derfor ofte utelates. Samtidig ser vi ofte at samfunnsnyttene av foreslåtte eller omsøkte tiltak som reduserer natur og økosystemtjenestene overdrives, og påstanden aksepteres uten konkret undersøkelse.

BI har publisert en nettartikkel av professor Jørgen Juel Andersen: "Hva er egentlig verdiskaping?"⁴ som gjennom et eksempel peker på at gruvedrift ikke er verdiskaping. «Verdiskaping blir her også brukt om helt andre ting, som markedsverdien av norsk oljeutvinning. Men utvinning av olje er ikke produksjon, det er en omplassering av deler av nasjonalformuen (fra under til over bakken).»

Poenget her er at malm i bakken er som penger i banken, den har en verdi, også der den ligger. Prosessen med å ta den ut kan innebære så store kostnader at samfunnet taper stort på prosessen. Hvis malmen i et slikt tilfelle får ligge i grunnen til en har utviklet teknologi og metodikk tilstrekkelig så vil utbyttet kunne bli svært mye større.

Dette er et eksempel på at vi trenger et nytt regime for konsekvensutredninger

Mineralloven bør sette krav til dokumentasjon på samfunnsnytte før det gis konsesjoner til gruvedrift. Og det bør kreves at all nødvendig konsekvensutredning skal komme fra uavhengige og sertifiserte institusjoner.

Myndighetene må velge utreder og rekvirere på tiltakshavers regning

7) Internasjonal standard for gruvedrift

For å gi like konkurranseforhold, og ikke minst en internasjonal ramme for ansvarlig gruvedrift er det behov for felles rammer.

"Initiative for Responsible Mining Assurance" (IRMA) har satt opp internasjonale standarder for ansvarlig gruvedrift som også er ment å brukes til støtte for regjeringsinitiativ.

IRMA har også laget en sertifiseringsordning som setter konkrete krav for å bli godkjent. Slike faste krav og rammer vil gjøre behandlingen av søknader om konsesjon for gruvedrift

³ NOU 2013: 0 Naturens goder – om verdien av økosystemtjenester

⁴ <https://www.bi.no/forskning/business-review/articles/2018/04/hva-er-egentlig-verdiskaping/>

